Järvitaimenen ja -lohen istutukset ja saaliit Pirkanmaan reittivesissä

100-v juhlaseminaari, UKK-instituutti Tampere 2.4.2014

Kalatalousneuvoja Ismo Kolari

Pirkanmaan Kalatalouskeskus

Pirkanmaan Kalatalouskeskus 100 v.

Järvitaimenistutusten historiaa Pirkanmaalla

* Evon kalanviljelylaitos Lammi 1892
* Myllypuron kalanviljelylaitos Ylöjärvi 1916 →
  toiminta myöhemmin Ruovedelle Vaskuun
* Tammerkosken tehtaiden velvoite 1927-28, kalaportaat korvattiin istutuksin, velvoite edelleen voimassa
* 70-luvulle tultaessa taimenistutukset vuositasolla n. 40 000 kpl, pääasiassa 1v, 2k ja 2v
* 1990-luvulta alkaen siirtyminen Pirkanmaalla pääosin 3k-3v kaloihin järvi-istutuksissa, myös pyyntikokoista
* Jokipoikasistutuksia kunnostettuihin kohteisiin, viime vuosina myös mäti-istutuksia

* Merkittävimmät taimenen kutualueet menetetty
* Koskia perattu 1700-luvulta tulvansuojelun ja myöhemmin uiton takia, kaikki tärkeimmät lisääntymisalueet padottu voimatalouden tarpeisiin jo ennen 1950-lukua
* Arvio Kokemäenjoen vesistöalueen taimenen poikastuotantoalueista luonnontilassa n. 105 ha, vuosituottoarvio 50 000 vaelluspoikasta (Mäkinen 1972)
* Istutuksilla korvataan menetettyä luonnontuotantoa, kompensoidaan jätevesihaittoja ja pyritään parantamaan arvokalakantoja
* Monet kalastajat, erityisesti vapakalastajat, arvostavat lohikaloja ja toivovat kalaistutuksia

* Miksi lohikaloja istutetaan Pirkanmaan vesiin?

Kalatie vesistöstä toiseen on hieno juttu, mutta se ei lisää taimenkantaa, jos kutupaikalla on patoallas ja ränni.

* Hankaloittamaan kalavesien järkevää käyttöä
* Estämään luonnossa lisääntyvien keskeisimpien talouskalalajiemme pyyntiä ja monipuolista kalastuksen harrastamista
* Vähentämään kotimaisen kalan käyttöä = lisäämään Norjan lohen kulutusta ja kauppataseen alijäämää
* Luomaan ylimääräisiä ristiriitoja eri kalastajaryhmien välille

* Miksi lohikaloja ei istuteta?

Järvitaimen taloudellisesti merkittävin istukas

* Taimen rahallisesti merkittävin istukas viime vuosikymmeninä
* Istutusten tuloksista melko vähän tutkittua tietoa 1980-luvulle tultaessa, vanhat merkintätulokset heikkoja, taimen harvinainen saalis
* Taimenistutuksiin käytettävät varat lisääntyivät 1980-1990-lukujen taitteessa; isot velvoitteet Tampereen lähivesille
* Tällä hetkellä istutustaso Pirkanmaalla n. 30 000 väh. 2-kesäistä kalaa vuodessa

Istutusten tuloksellisuuden selvittäminen ja parantaminen

- Systemaattiset Carlin-merkintäistutukset 1987–
- Viivästetty / suora istutus, eri ikäisten kalojen vertailuistutukset samoissa vesistöissä
- Istutusaikojen (kevät, alkukesä, syksy) ja istutuspaikkojen vertailu
- Saalistietojen seuranta
- Kassihinaukset ulapalle

Toisveden 2-v järvilohi-istukkaiden merkintää RKTL:n Enonkosken laitoksella keväällä 1990.

Järvilohi-istutusten käynnistäminen

* Ensimmäinen istutus Näsijärveen, Unnekiven salmeen 13.5.1987
* Carlin-merkintäerä 998 kpl 2-vuotiaita kaloja
* Keskikoko 17,9 cm ja 53 g
* Saalis 18 kpl, joista 3 mitan täyttävää
* Huono tulos, kuitenkin:
* 2 suurinta kalaa > 4 kg

Viivästetyn istutuksen verkkoaltaan kehikko hinauksessa kohti sijoituspaikkaa Pyhäjärven Rajasalmessa keväällä 1991.

Verkkoallas valmiina taimenistukkaita varten 1990-luvun alussa Näsijärven Kiikkisensalmessa. Eero Einolan ja Hannu Koivuniemen takana kelluu ruokinta-automaatti altaan keskellä.

Verkkoallas odottaa istukkaita Kyrösjärven Luhalahdella keväällä 1992.

Istukkaiden vaellus muihin vesiin väheni hiukan ja isommaksi kasvatetut kalat antoivat jonkin verran paremman saaliin.

*Viivästetty istutus työllisti

-siitä ei ollut kuitenkaan poppakonstiksi

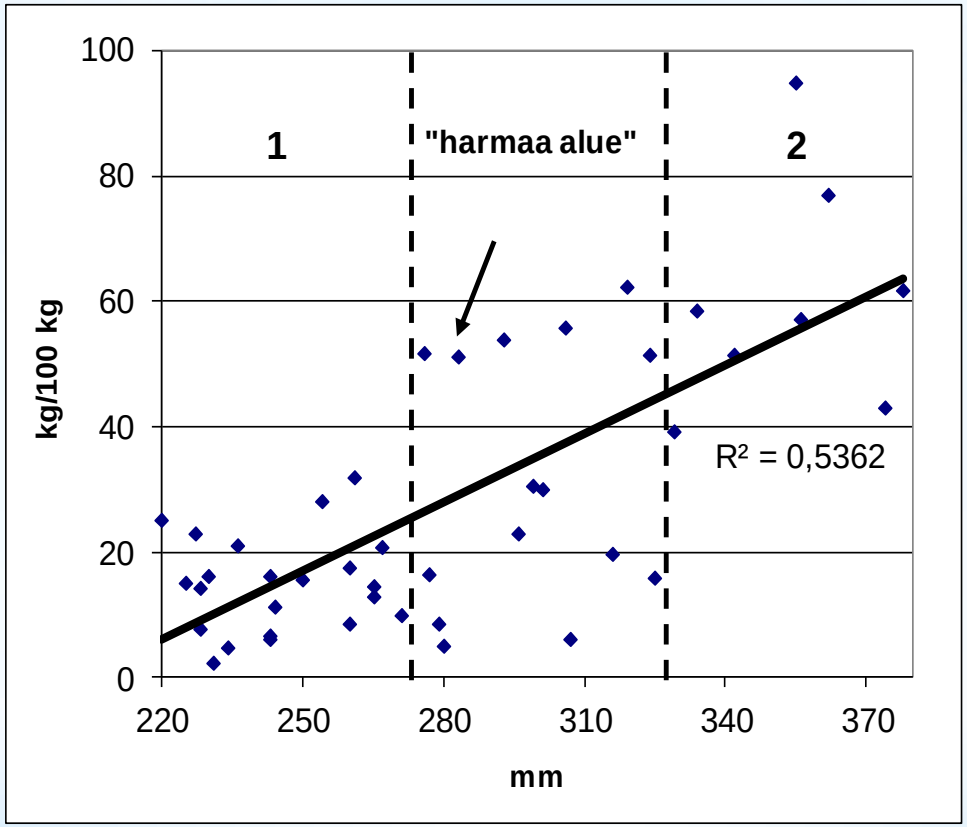

* **Keskeinen tulos:**

Järvitaimenistukkaan minimikoko saavutetaan ”harmaalla alueella” eli n. 30 cm koossa, 35 cm sopiva keskikoko

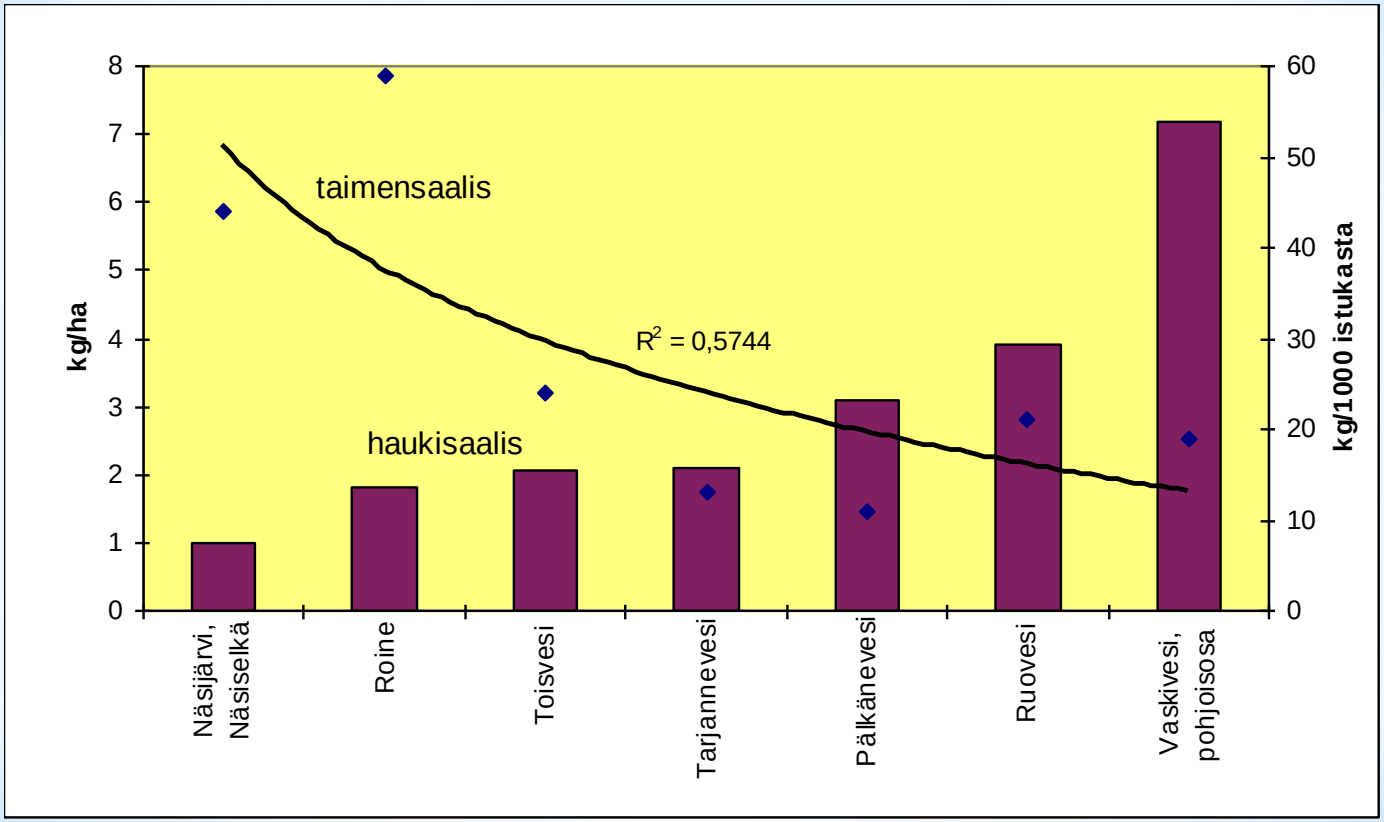

* K: Miksi 2v istukkaat hävisivät jäljettömiin? V: Haukien kilohinta nousi; söivät pois

Ruoveden ja Tarjanneveden haukivesissä 2-vuotiailla käytännössä 0-tulos, 3-vuotialla (oikealla) maakunnan parhaat merkintätulokset.

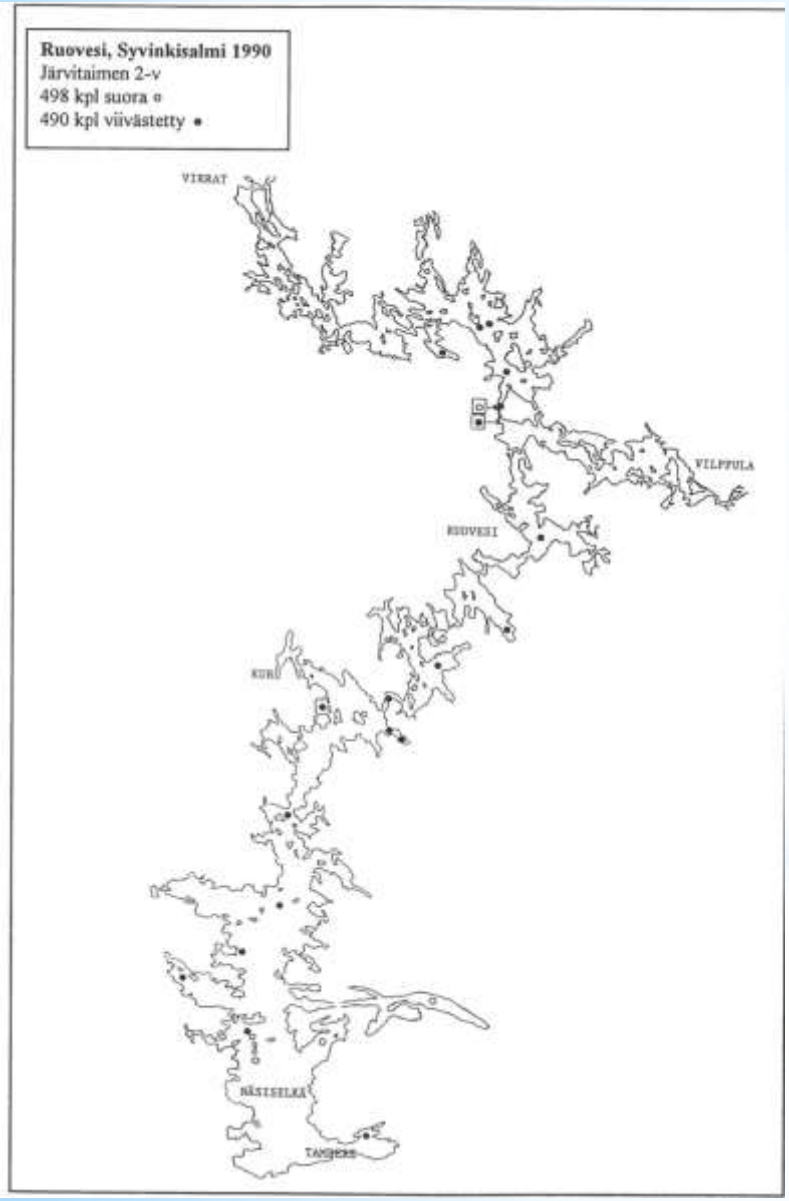

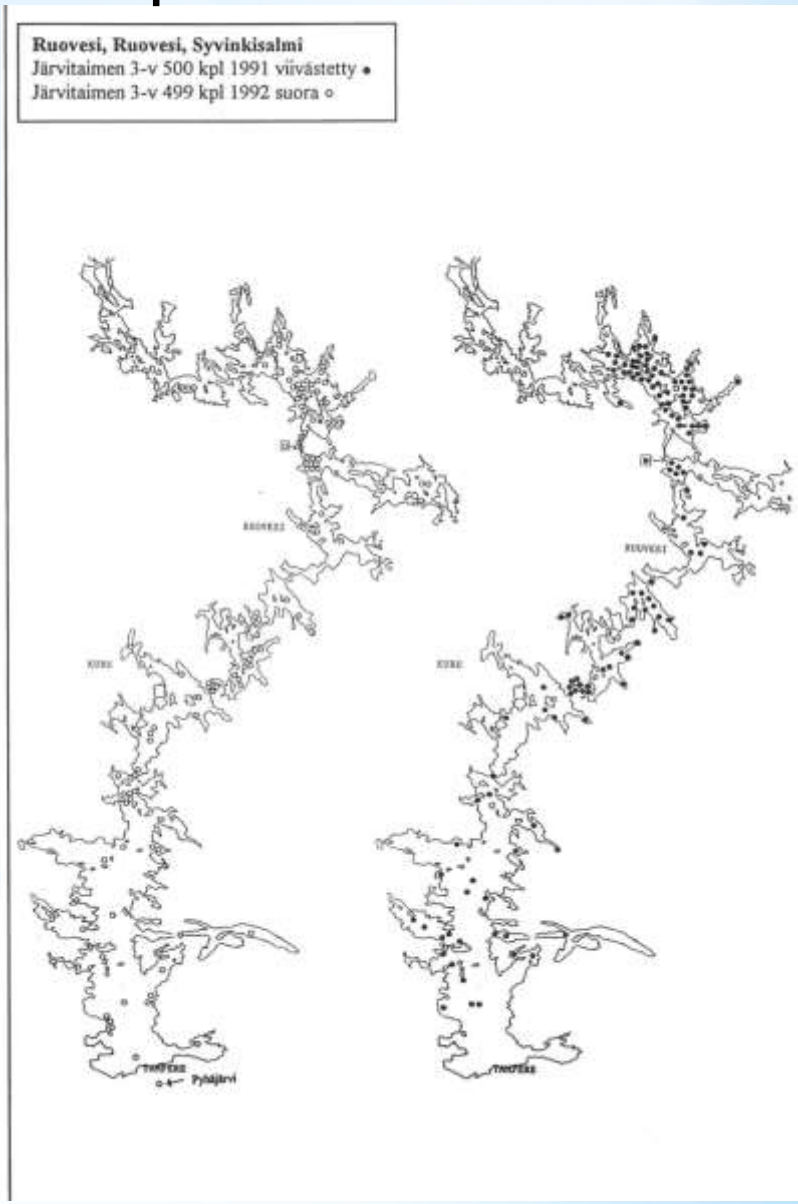

1951–1982: Alamitta 30 cm

1983–1992: Alamitta 35 cm

1993–2013: Alamitta 40 cm

2006–2013: Alamitta Näsijärvellä 45 cm

2014–: Alamitta 60 cm

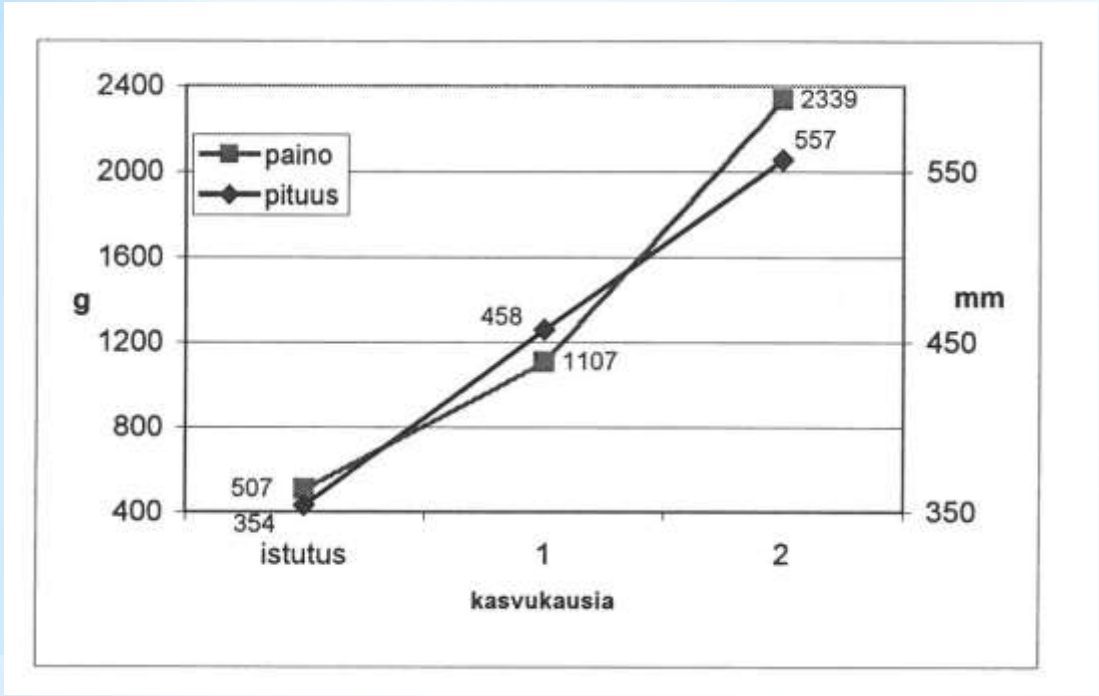

Nykyisen mitan 60 cm täyttävä painaa noin 2,5–3 kg

* 3-vuotias taimenistukas kasvaa keskimäärin 10 cm kasvukaudessa eli kahdessa vuodessa 56 senttiin

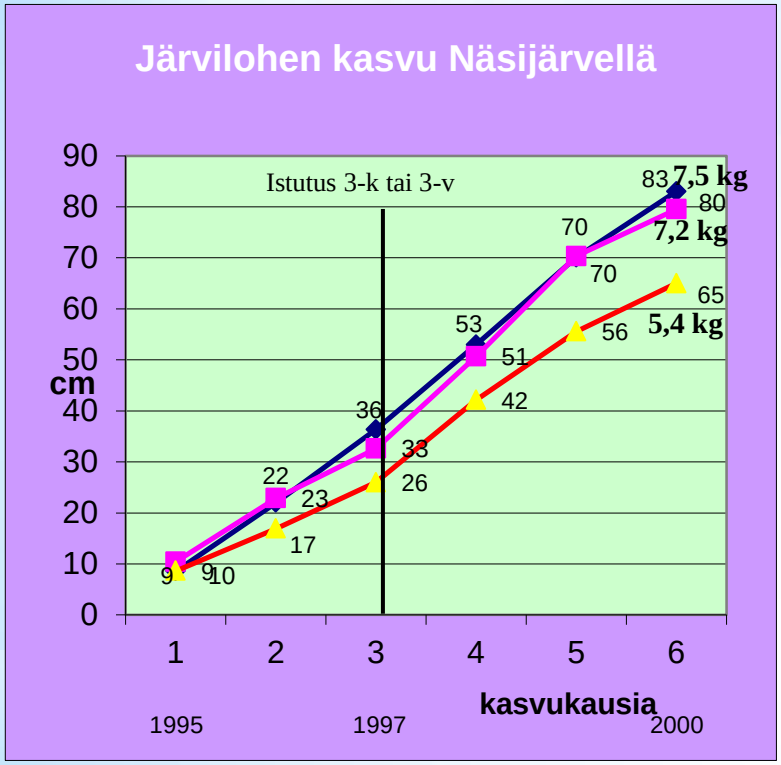

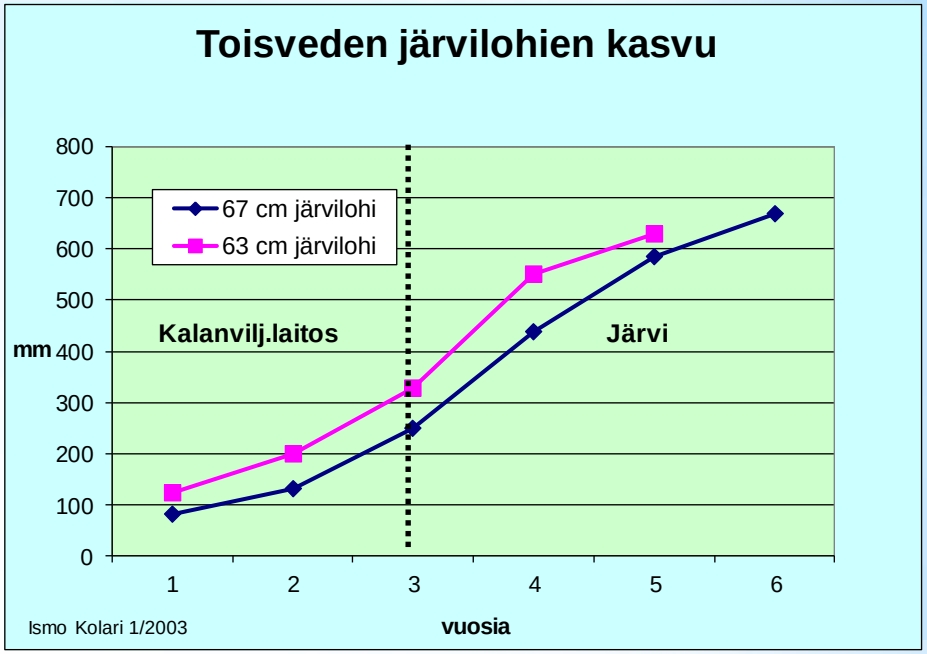

* Järvilohella hyvä kasvupotentiaali; ensimmäisinä kasvukausina järvessä 15-20 (25) cm vuodessa

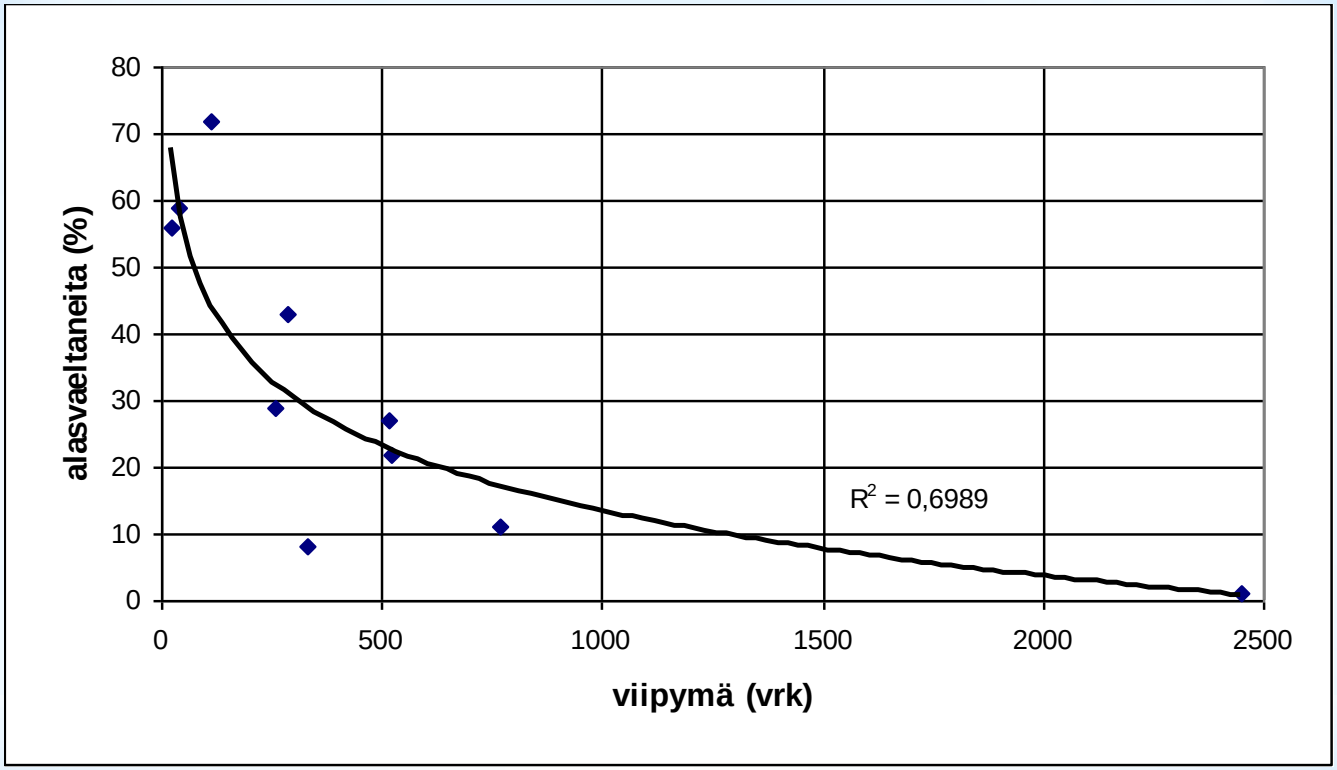

* 2–3-v taimenistukkaat pysyvät latvajärvissä, vaeltavat alas läpivirtausaltaista

Pälkäne, Pälkänevesi, Töyräniemi 1991
Järvitaimen 2-v 484 kpl viivästetty •
Järvitaimen 3-v 500 kpl suora ∘

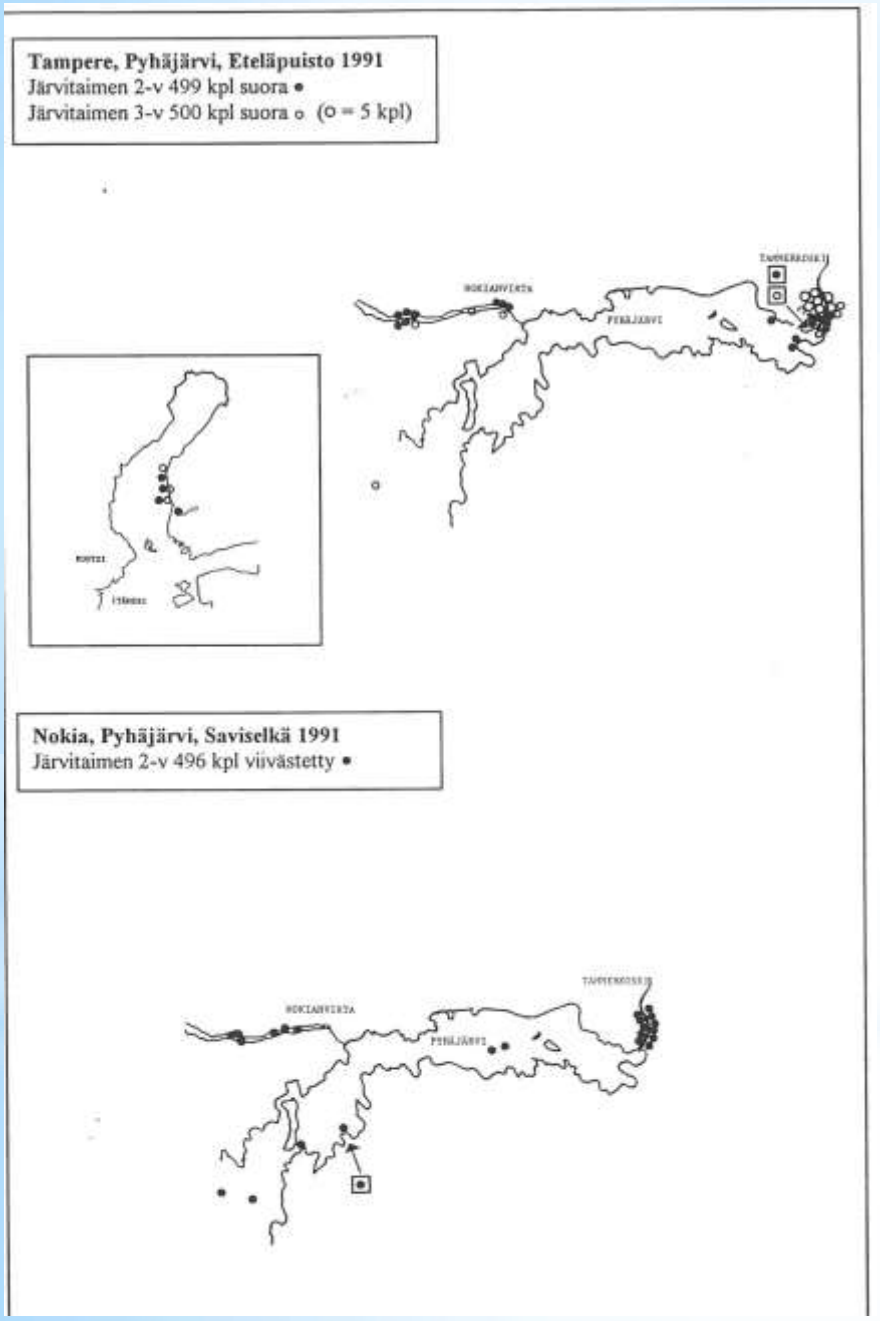

Läpivirtausaltaista – kuten Pyhäjärvi – 2–3-v istukkaat vaelsivat nopeasti alavirtaan, aina Selkämerelle saakka. 4-vuotiailla (alla) vaellushalukkuus hiipuu ja saalis jää paremmin kompensaatioalueelle.

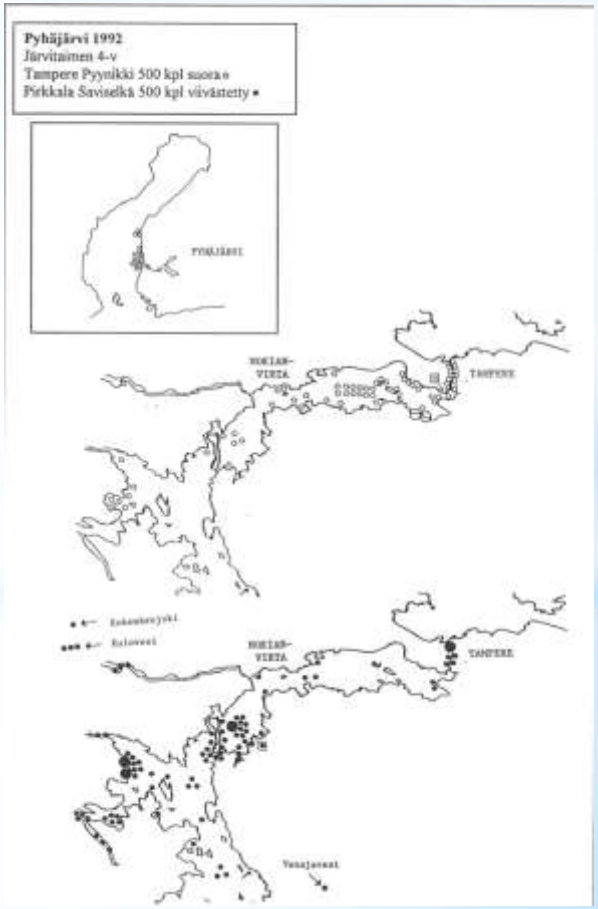

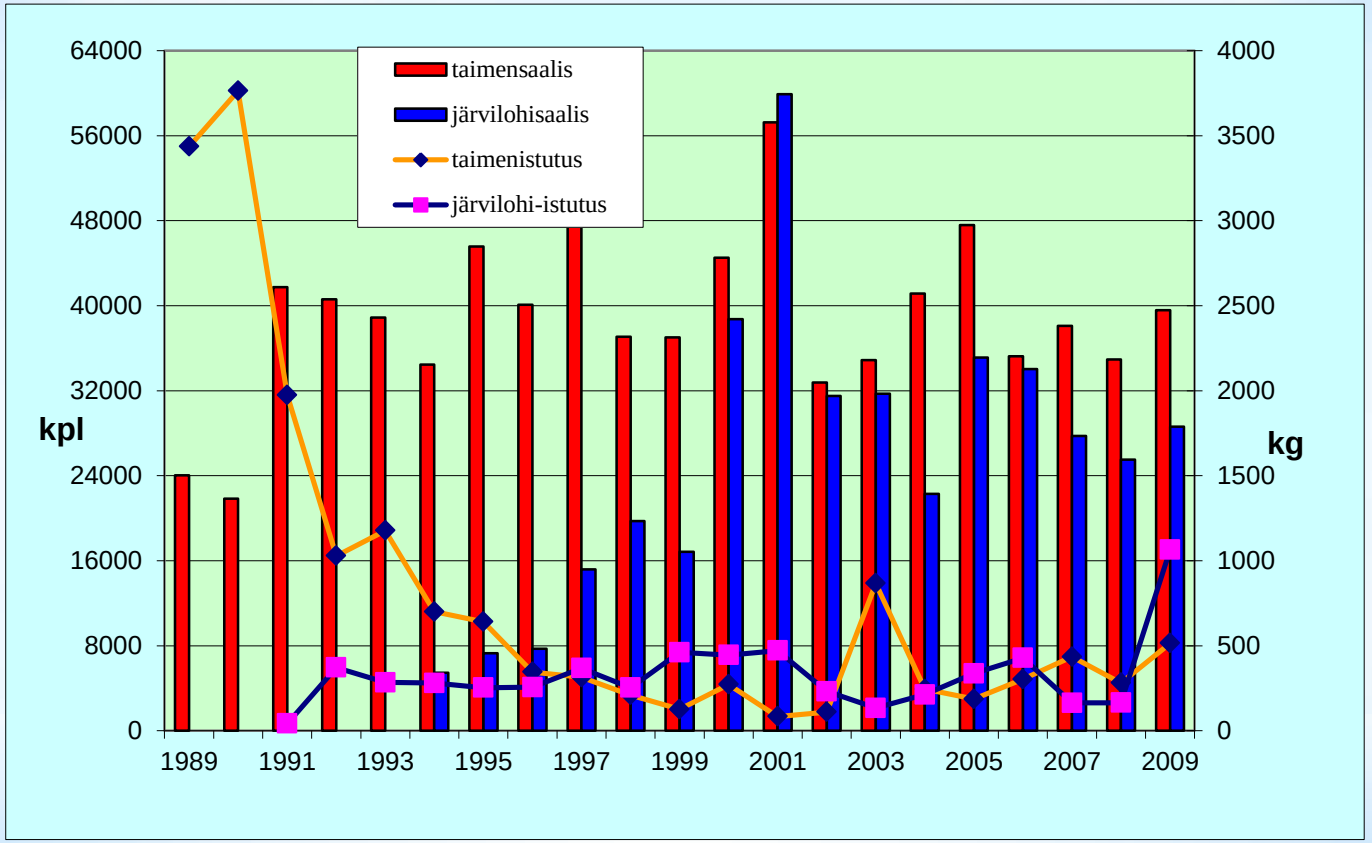

Saalistiedot: KVVY; Piiroinen, Kivinen, Holsti.
Istutustiedot: Hämeen ELY-keskuksen istutusrekisteri.

* Näsijärven lohikalaistutukset ja Näsiselän saaliit 1989-2009

Kalapassi-luvan lunastaneiden **Järvilohisaaliit Näsijärven reitillä 2007**

* 122 kalastajaa (47 % vastanneista) oli saanut mitan täyttävän järvilohen vuonna 2007 (Näsijärvellä mitta 45 cm 2006-2013)
* 10 kalastajaa oli saanut 10-20 mitallista järvilohta, 1 > 20 kpl
* Noin puolet vastanneista oli saanut järvilohia uistimella

Lähde: Pirkanmaan Kalatalouskeskus/Turku AMK; Siivari.

* **259 kyselyyn vastannutta**

Näsijärven Jänissaaren merkintäistutus 2005

Kalastustapa	Kpl	% koko saaliista
heittouistin	23	15,9
muikkuverkko	10	6,9
perho	1	0,7
rysä	36	24,8
täkyverkko	6	4,1
verkko 27-40 mm	2	1,4
yli 40 mm verkko	55	37,9
verkko	2	1,4
vetouistin	10	6,9
Kaikki yhteensä	**145**	**100,0**

Lähde: Pirkanmaan Kalatalouskeskus/Turku AMK; Siivari.

* Merkittyjen järvilohien jakautuminen pyydyksittäin

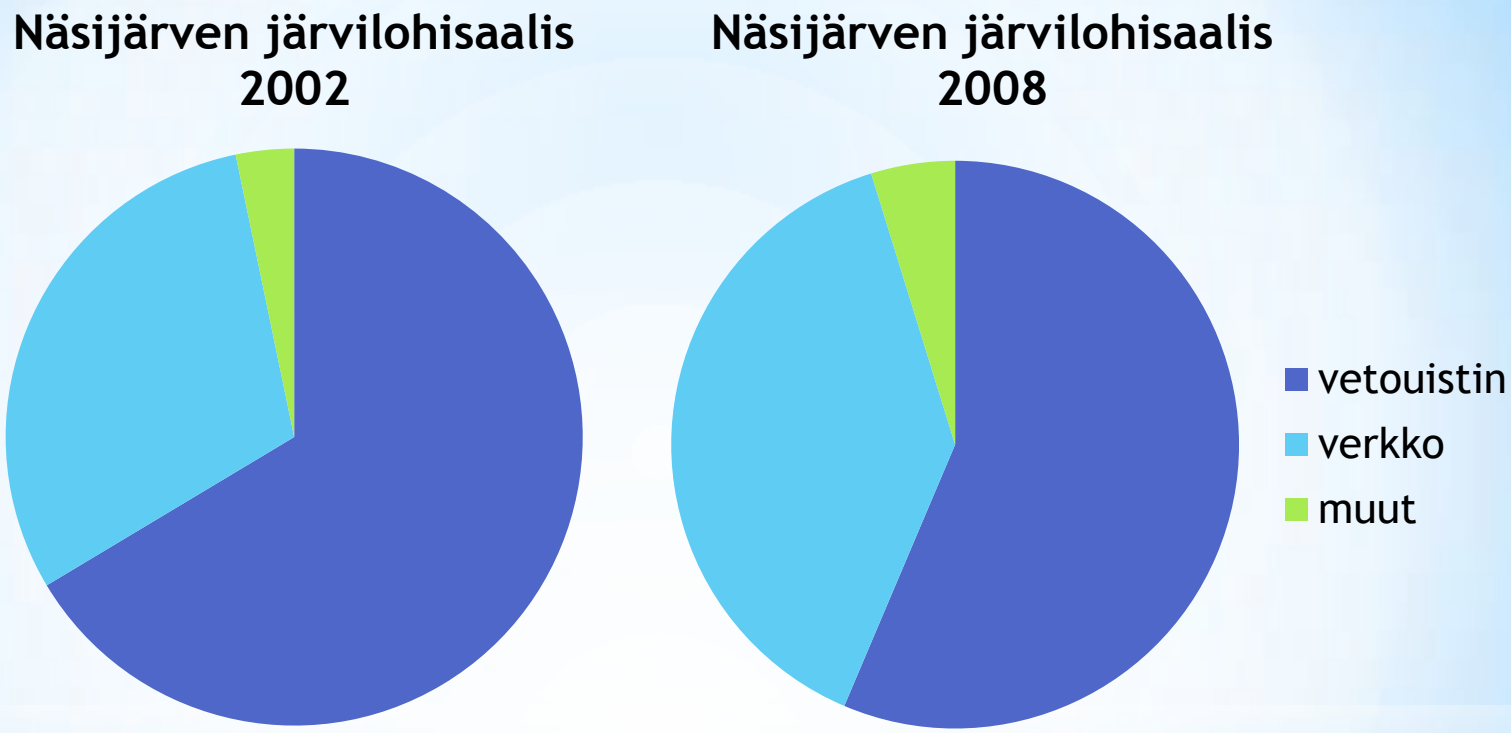

* Tosiasiallisesti järvilohi on kuitenkin eniten uistelijan kala

Saalistiedot: KVVY; Kivinen, Holsti.
Yleiskalastusoikeuksilla tapahtuva kalastus ei sisälly tietoihin.

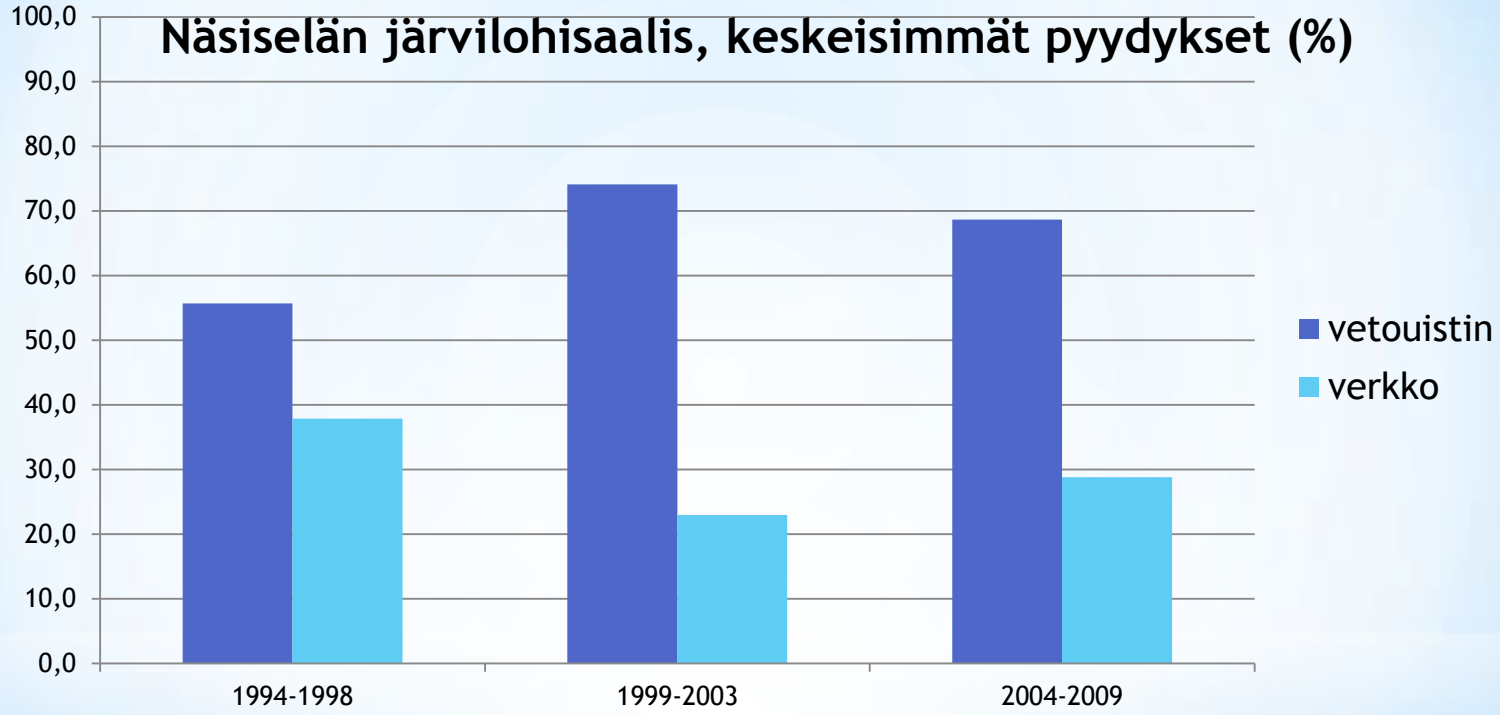

* Järvilohet pääosin uistimella

Saalistiedot: KVVY; Piiroinen, Kivinen, Holsti.
Yleiskalastusoikeuksilla tapahtuvan kalastuksen saaliit eivät sisälly tietoihin.

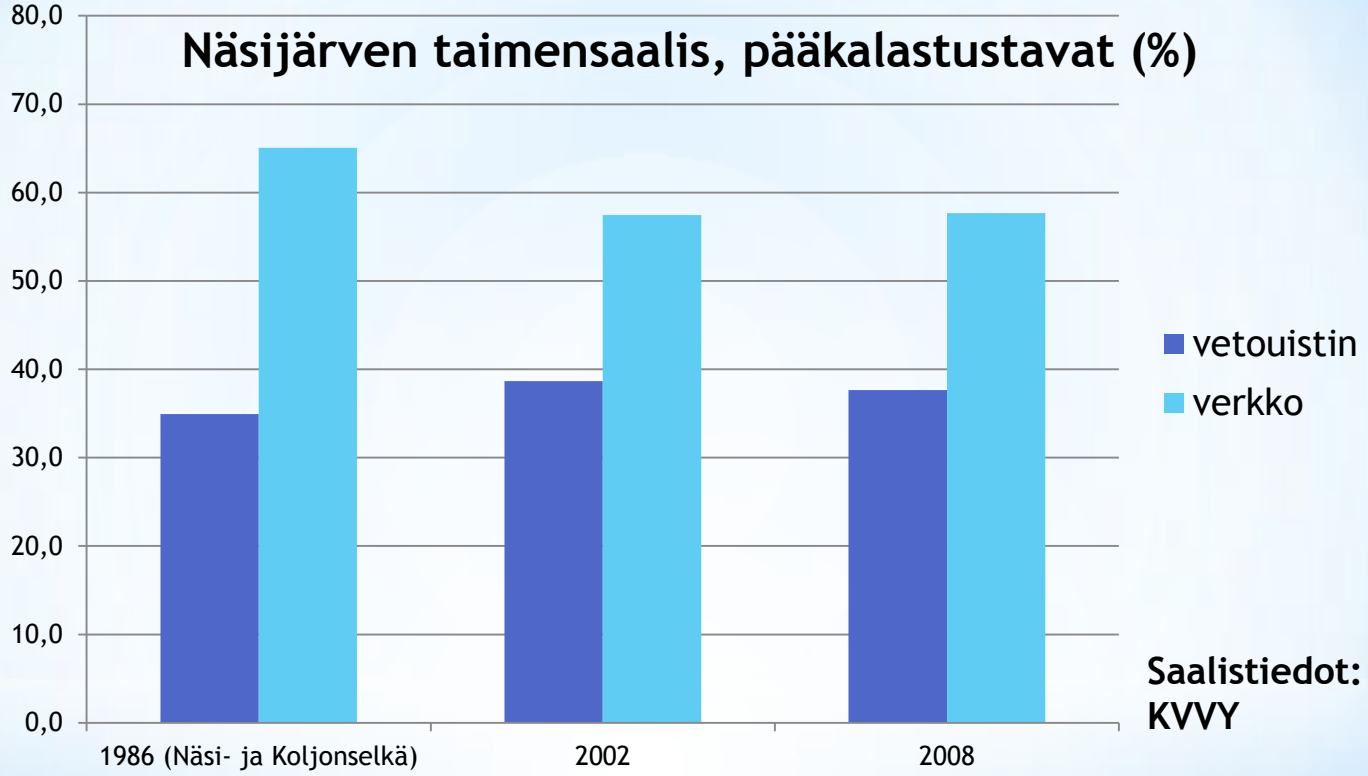

* Näsijärvellä tehokkaimmat pyyntitavat verkko ja vetouistin

Saalistiedot: KVVY; Mankki & Piiroinen, Kivinen, Holsti.
Yleiskalastusoikeuksilla tapahtuva kalastus ei sisälly tietoihin.

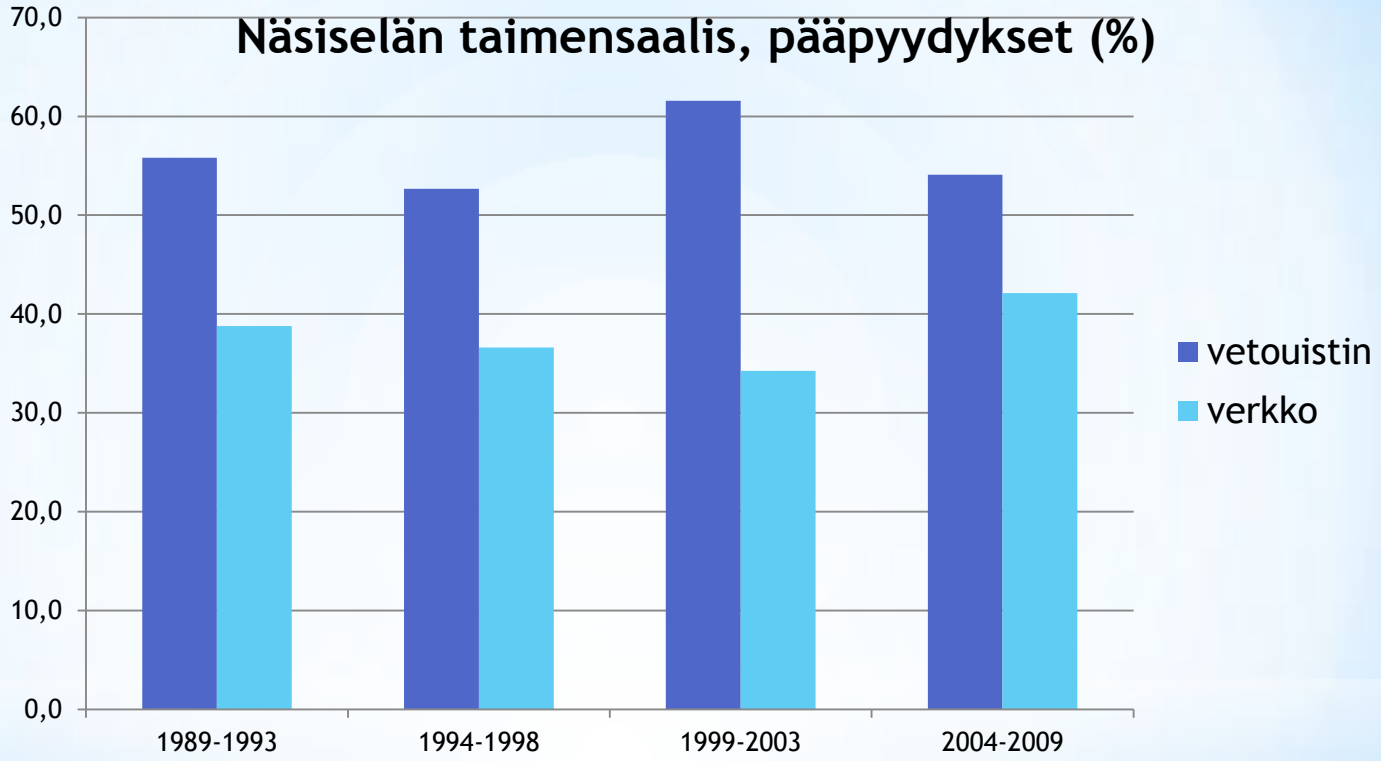

*Näsiselällä taimenpyynti uistinpainotteista

Saalistiedot: KVVY; Piiroinen, Kivinen, Holsti.
Yleiskalastusoikeuksilla tapahtuvan kalastuksen saaliit eivät sisälly tietoihin.

Tällaisia saaliita ei koskaan saatu merkkikaloista!

(Kuva Näsijärveltä 2000: Marko Lehtonen)

Kuva:
Eero Einola

- Carlin-merkintätulokset aliarvioivat rankasti istutusten saaliita ja onnistumista
- Ei oikeaa kuvaa pyyntitavoista ja -ajoista
- Tietoa lähinnä kalojen vaelluksista ja kasvusta
- Myös vertailukelpoisia tuloksia eri kokoisten istukkaiden menestymisestä ja istutus menetelmien välisistä eroista

Tulosten kriittinen arviointi

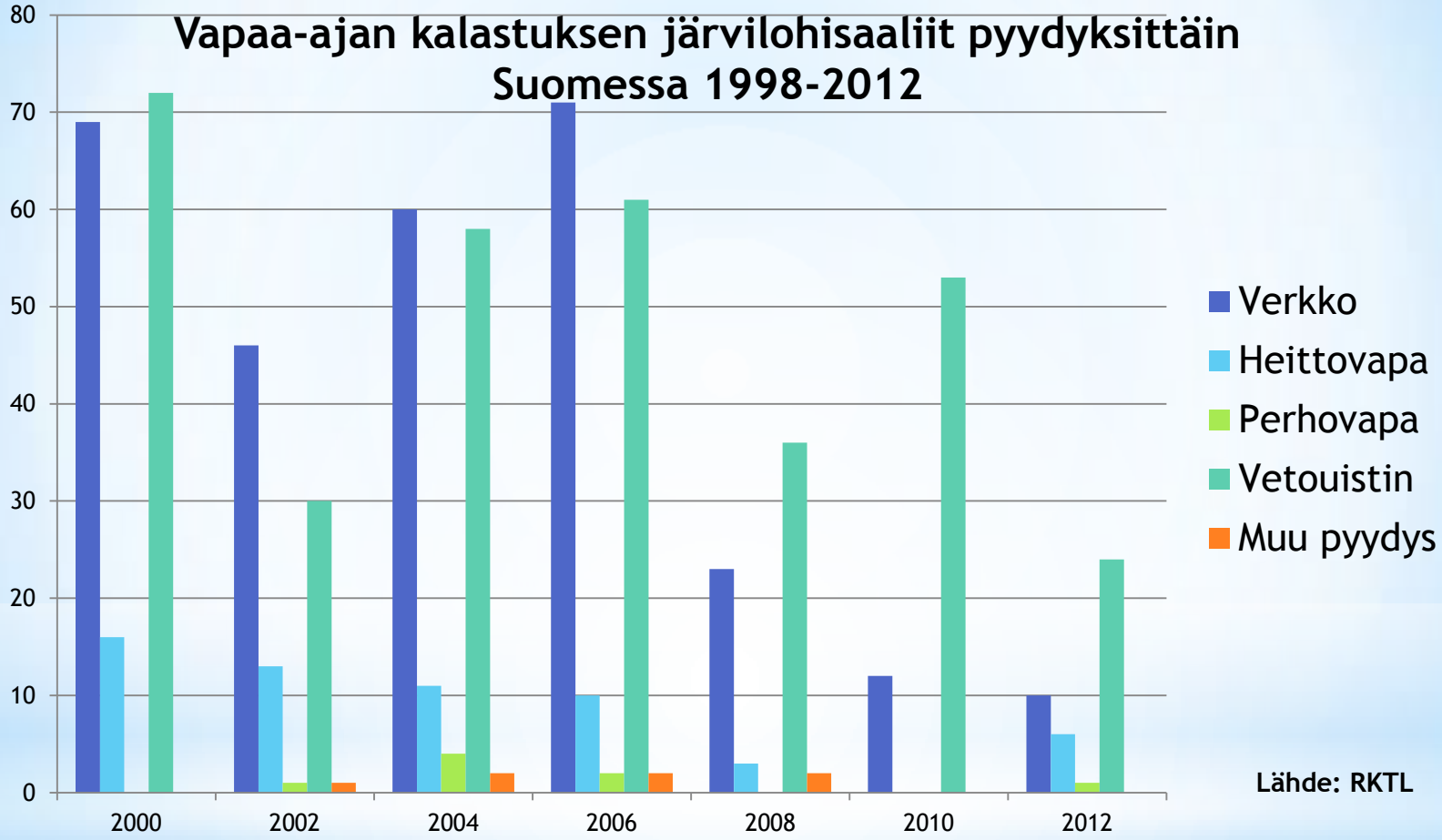

* Järvilohet pyydetään nykyään pääosin vetouistimella

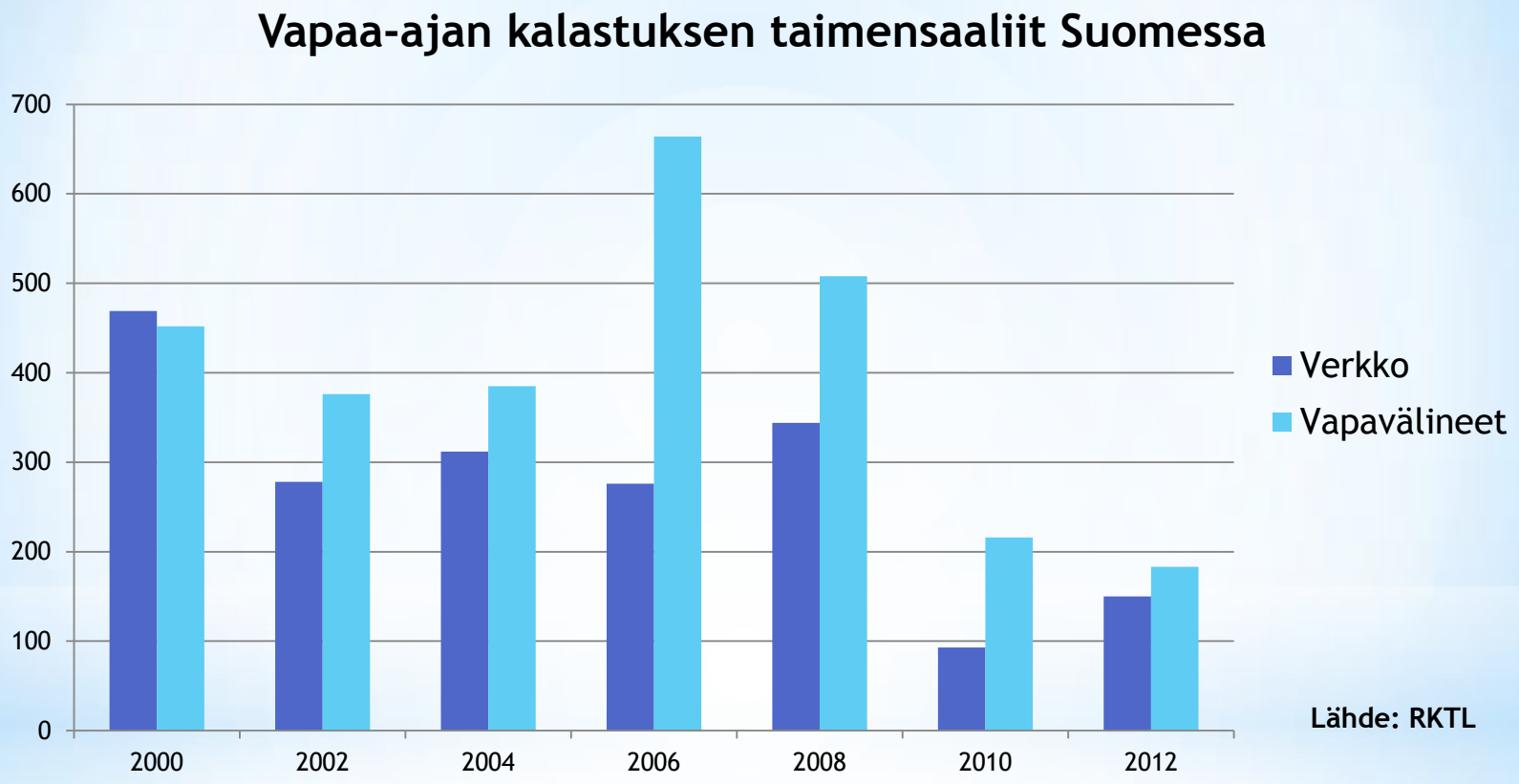

* Enemmistö koko maan taimensaaliista vapavälineillä

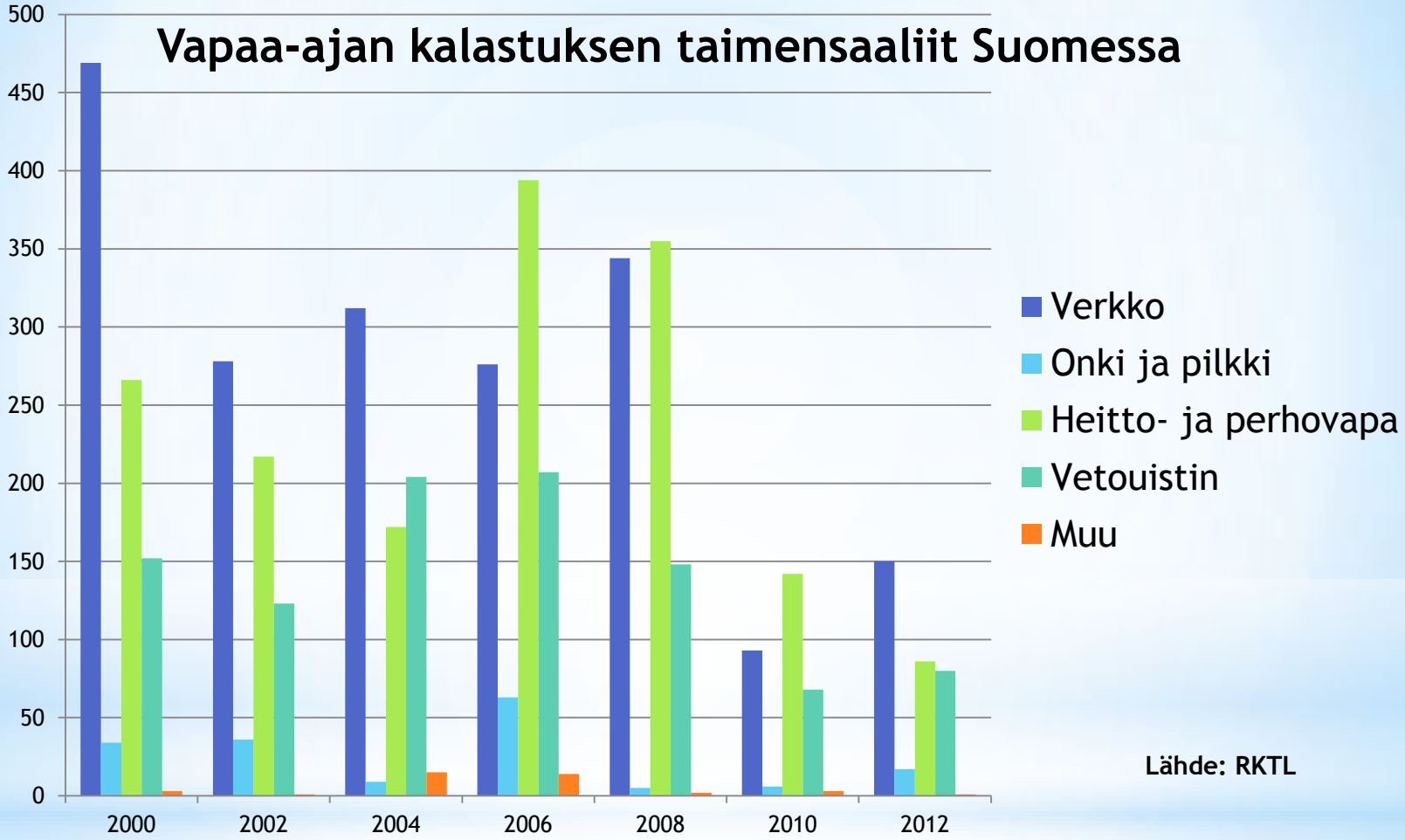

Lähde: RKTL

* Taimensaalis laskenut huomattavasti?

Kysely Kalapassi-lupien lunastaneille
(Pirkanmaan kalatalouskeskus; Siivari 2008)

* Noin 70 % vastanneista piti järvilohi-istutuksia riittämättöminä, suurimmaksi syyksi oli mainittu, että ei ole tullut saalista
* Arvosana 5,5 asteikolla 1-10
* Toiveita: alamittaa isommaksi, verkkokalastukseen silmäkoko ynnä muita rajoituksia, valvontaa lisää, enemmän istutuksia, isompia istukkaita, istukkaiden levittäminen laajemmalle alueelle, rauhoitusaika istutusten jälkeen

* Tyytyväisyys järvilohi-istutuksiin Näsijärven reitillä

*Alamitoista

* V. 1990 istutusten tuotto 100 kg/1000 ist. — nyt jopa n. 1000 kg/1000 ist.
* Aiemmin syötettiin istukkaat pääosin hauelle, nyt luonnollinen kuolevuus vähäistä
* Keskenkasvuisten kalastus aiheuttaa suurimman hävikin
* Vaikea löytää toimivaa ja helppoa ratkaisua kovan kalastuspaineen alaisilla vesillä
* Aika moni on valmis rajoittamaan toisen kalastajan kalastusta, mutta kuinka moni oikeasti omaansa?
* Tappiot kuuluvat pelin henkeen eikä niiltä voida kokonaan välttyä — istutukset tuottavat myös kookkaita saalisyksilöitä ja joillekin niitä unelmakalojakin

Istutukset kalastusta varten

* Pääasiassa 3-v yli 30 cm kevätistukkaita
* Velvoiteistutukset vähissä, huolehdittava rahoituksesta (Riittävä lupahinta + ”Käyttäjä maksaa” -periaate)
* Sekä järvilohta että taimenta sopivalla määrällä (~ 0,5 kpl/ha suuntaa antava)
* Istutuspaikat täysrauhoitus 1 kk
* Touko-heinäkuu ongelmallisin; vältettävä mahdollisuuksien mukaan alamittaisten uistelua ja muuta kalastusta
* Alamittaisten kalojen oikea käsittely ja vapauttaminen
* Vieheiden koukkujen vähentäminen ja järkeä myös vapa-/viehemääriin
* Ravintotilanne huomioon, kun on pientä muikkua, tulosodote paranee

*unelmakaloihin

Kiitoksia!